

Yeliz Ökdem Ateş'in Porselenlerinde Kadın Kimliği, Varoluşsal Temalar ve Toplumsal Meseleler Üzerine Nitel Bir İnceleme

A Qualitative Analysis of Female Identity, Existential Themes, and Social Issues in Yeliz Ökdem Ateş's Porcelain Works

Veli TUTAŞ¹

Özet

Bu çalışma, çağdaş Türk seramik sanatçısı Yeliz Ökdem Ateş'in porselen eserlerinde kadın kimliği, varoluşsal temalar ve toplumsal meselelerin sanatsal temsillerini incelemektedir. Çağdaş sanat bağlamında, kadın olma halinin yeniden inşa edilme biçimleri, bireyin anlam arayışının form üzerinden aktarımı ve toplumsal eşitsizliklerin estetik dile yansımaları araştırılmaktadır. Çalışmada görsel analiz, içerik çözümlemesi ve sanatçının sanatta yeterlik tezinden elde edilen verilerle nitel bir yöntem izlenmiştir. Bulgular, porselenin fiziksel nitelikleri ile insan ruhunun kırılganlık ve direnç ekseninde metaforik bağlar kurularak cinsiyet rolleri, bireysel yabancılaşma ve kültürel normlara karşı duruş temalarının bir arada işlendiğini ortaya koymaktadır. Sanatçının üretimlerinde, cinsellik, hafıza ve kimlik gibi temalar kavramsal düzeyde işlenirken; biçimsel zarafet ile içeriksel yoğunluk arasında dengeli bir yapı kurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Feminist Estetik, Porselen, Kavramsal Seramik, Görsel Analiz.

Abstract

This study examines the artistic representations of female identity, existential themes, and social issues in the porcelain works of contemporary Turkish ceramic artist Yeliz Ökdem Ateş. Within the context of contemporary art, it explores the reconstruction of womanhood, the expression of the individual's search for meaning through form, and the aesthetic articulation of social inequalities. A qualitative methodology was employed, incorporating visual analysis, content interpretation, and data derived from the artist's doctoral thesis in art. The findings reveal that the physical qualities of porcelain are metaphorically linked to the fragility and resilience of the human psyche, allowing the simultaneous exploration of gender roles, individual alienation, and resistance to cultural norms. In Ateş's body of work, themes such as sexuality, memory, and identity are addressed conceptually, while a balanced structure is established between formal elegance and thematic depth.

Keywords: Contemporary Art, Feminist Aesthetics, Porcelain, Conceptual Ceramics, Visual Analysis.

¹Sakarya Uygulamalı Bilimler
Üniversitesi, Sakarya Meslek
Yüksekokulu, Sakarya

ORCID:

M.T.: 0000-0002-7636-0593

Corresponding Author:

Veli TUTAŞ

Email:

vtutas@subu.edu.tr

Citation: Tutaş, V. (2025). Yeliz Ökdem Ateş'in porselenlerinde kadın kimliği, varoluşsal temalar ve toplumsal meseleler üzerine nitel bir inceleme. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 15 (2), 353-363.

Submitted: 17.03.2025

Accepted: 19.06.2025

1. GİRİŞ

Bu çalışma, sanatçı Yeliz Ökdem Ateş'in porselen üretimlerinde kadın kimliği, varoluşsal sorgulama ve toplumsal temsilleri nasıl yapılandırdığını feminist ve kavramsal sanat bağlamında analiz eder. Çalışmanın temel hipotezi, sanatçının porseleni kavramsal bir anlatım aracı olarak kullanarak bu üç temayı iç içe geçmiş estetik yapılarla ifade ettiği ve bu yolla çağdaş Türk seramik sanatına biçimsel ve düşünsel düzeyde özgün bir katkı sunduğu yönündedir. Bu hipotez doğrultusunda, sanatçının seçili eserleri biçim ve kavram ilişkisi üzerinden analiz edilerek, malzemenin taşıdığı anlam katmanları değerlendirilmiştir.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kadınların sanat dünyasındaki görünürlüğü belirgin bir dönüşüm geçirmiştir. Batı'da yükselen feminist hareketler, kadınların yalnızca temsil edilen değil, aynı zamanda kendi deneyimlerini ifade eden özne olarak sanat sahnesinde yer almasını sağlamıştır. Bu dönüşüm, ataerkil sanat tarihine karşı geliştirilen eleştirel yaklaşımların temelini oluşturmuştur (Okan, 2011).

Kadın sanatçılar, geleneksel ifade biçimlerini sorgulayarak bireysel ve toplumsal deneyimlerini sanatın odağına yerleştirmiştir. Feminist sanat söylemi, kadın bedeninin edilgen bir nesne olarak temsil edilmesine karşı çıkarak, onu dönüştüren ve ifade üreten bir özne olarak yeniden tanımlamıştır. Söyleminin gelişim süreci, Ateş'in pratiğini anlamlandırmada temel bir bağlam sunarken, Türkiye'de bu bağlamı porselen üzerinden irdeleyen akademik çalışmaların azlığı çalışmanın gerekliliğini artırmaktadır. Sanatçı, malzemenin plastik özelliklerini kullanarak kadın bedenini çok katmanlı bir anlatının taşıyıcısı haline getirir.

Ateş, geleneksel kadın imgelerini porselen aracılığıyla yeniden yorumlayarak bireysel deneyim ve toplumsal belleği metaforik anlatım olanaklarıyla katmanlı bir estetik yapıya dönüştürür. Sanatta yeterlik kapsamında gerçekleştirdiği üretim, teknik ustalık ile kavramsal yoğunluğu bir araya getirir. Kadın figürü üzerinden kimlik, dönüşüm ve hafıza gibi içerik alanları ele alırken, sanatçının malzeme tercihleri bu temalarla doğrudan ilişkilidir. Yarı saydamlık, yüksek sıcaklıkta pişirim ve kırılabilirlik gibi özellikler, biçimsel anlatımı destekleyen kavramsal unsurlar haline gelir (Arcasoy & Başkiran, 2020).

Araştırma, Yeliz Ökdem Ateş'in porselenle ürettiği formları, görsel analiz ve içerik çözümlemesi teknikleriyle incelemeyi amaçlamakta, eserlerin biçimsel uygulamaları ile kavramsal altyapısı arasındaki ilişkiyi değerlendirerek, çağdaş seramik sanatına sunduğu olası katkıları tartışmaktadır. Çağdaş Türk seramik sanatında, porselen malzeme aracılığıyla toplumsal meselelerin ve varoluşsal temaların ele alındığı örneklerin sınırlı olması, bu çalışmanın özgünlüğünü pekiştirmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, Yeliz Ökdem Ateş'in porselen temelli sanat pratiğini; kadın temsiliyeti, bireysel varoluş ve toplumsal sorunlar bağlamında incelemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Yöntemsel çerçevede betimleyici ve yorumlayıcı yaklaşımlar benimsenmiş; veri toplama ve çözümleme sürecinde üç temel kaynaktan yararlanılmıştır. Görsel analiz kapsamında ilk olarak eserlerdeki biçimsel yapı (kompozisyon, boşluk/doluluk ilişkisi, perspektif, simetri/asimetri), yüzey özellikleri (doku, renk, saydamlık) ve simgesel anlatımlar (figüratif/soyut öğeler, tekrar eden biçim motifleri, biçimsel bozulma) sistematik biçimde incelenmiştir. İkinci olarak, kavramsal yapı ile tematik bağlantıların incelendiği içerik çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Üçüncü olarak ise, sanatçının sanatta yeterlik tezinden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Yöntemsel çerçeve, feminist kuram ve sanat sosyolojisinin kavramsal araçlarıyla zenginleştirilmiştir.

Araştırmanın amacı, sanatçının biçimsel tercihleri ile kavramsal yönelimleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ve bu üretimin çağdaş seramik sanatına sunduğu katkıları tartışmaktır. Özellikle beden, kimlik ve toplumsal eleştiri anlatı eksenlerinin porselen malzeme üzerinden nasıl ifade edildiği analiz edilmiştir. Araştırmanın bir gerekçesi de Türkiye'deki kavramsal porselen pratiğine dair akademik incelemelerin yetersizliği ve kadın sanatçılara özgü tematik çözümlemelerin eksik oluşudur.

Makale, sanat eseri merkezli nitel bir durum çalışması modeline dayanmaktadır. Bu model, sanatçının özgün üretimleri üzerinden estetik, teknik ve kavramsal çözümlemeler yapılmasına olanak sağlar. Örnekleme yöntemiyle belirlenen, Ateş'in 2022-2024 yılları arasında ürettiği 11 eser üzerinden oluşturulmuştur. Seçim kriterleri: (1) formal çeşitlilik (duvar panosu, heykel, enstalasyon), (2) tematik kapsam (kadın kimliği, varoluş, toplumsal eleştiri), (3) teknik karmaşıklık düzeyi şeklinde sistematik olarak belirlenmiştir. Her eser için kompozisyon analizi, renk analizi, doku analizi ve sembolik içerik analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Yeliz Ökdem Ateş'in porselen eserleri, çağdaş seramik sanatı içinde özgün bir ifade dili kurar ve derinlikli tematik yapısıyla öne çıkar. Bu bölümde sanatçının çalışmalarında belirgin şekilde yer alan üç ana tema, kadın kimliği, varoluşsal sorgulamalar ve toplumsal meseleler yapıtlar üzerinden analiz edilmektedir. Sanatçının eserleri, belirlenen hipotezi doğrular biçimde, porselenin fiziksel özelliklerini tematik anlatımın bir bileşeni olarak kullanmaktadır.

Kadın varoluşu, eserlerinde fiziksel formun ötesinde, çok katmanlı anlamlar taşır. Sanatçı, malzemenin paradoksal karakterinden yararlanarak kadının benliği ve beden algısına yönelik eleştirel bir yaklaşım geliştirir. Bu açıdan eserleri, izleyiciyi toplumsal cinsiyet normlarını yeniden düşünmeye teşvik eder (Ateş, 2024). Sanat tarihindeki kadın imgesi, yüzyıllar boyunca erkek egemen bakış açısıyla şekillenmiş, kadın çoğu zaman pasif bir anlatım nesnesi olarak ele alınmıştır. Feminist sanat, bu anlatımları dönüştürerek kadını kendi deneyimini ifade eden özneye dönüştürmüştür (İlden & Kadakçı, 2022).

Eserlerinde işlenen varoluşsal temalar; zaman, bellek, geçicilik ve dönüşüm kavramları etrafında gelişir. Porselenin pişme süreciyle geçirdiği değişim, insan ruhunun evrimine dair metaforik bir anlatı sunar. Bu yapı, izleyiciyi kendi varoluşuna dair içsel bir sorgulama sürecine yönlendirir.

Toplumsal meseleler ise Ateş'in üretiminde özellikle güç ilişkileri, sosyal adaletsizlikler ve çevresel kaygılar üzerinden ele alınır. Sanatçı, porselenin yapısını toplumsal dengesizlikleri görünür kılmak için araçsallaştırır.

Sanatçının tematik çeşitliliği, bireysel deneyimlerle toplumsal okumaların kesişiminden doğar. Kadınlık, bellek, kayıp ve yeniden doğuş gibi konular; biçimsel estetikle harmanlanmış felsefi ve politik anlatılar hâlinde eserlerinde yer bulur. Bu çalışmalar, hem görsel açıdan hem de düşünsel düzlemde yoğun bir derinlik sunar. Sanatçı, seramik sanatının geleneksel sınırlarını aşarak onu felsefi, politik ve sosyolojik bir ifade alanına dönüştürür. Disiplinlerarası yaklaşımlar ise yapıtlarını çağdaş sanat içinde etkin ve özgün bir konuma taşır.

3.1. Kadın Bedeni ve Kimliği

Kadın bedenine dair imgelerin, biçimsel narinlik ve kavramsal direnç ile aktarılması, hipotezin öne sürdüğü gibi malzemenin düşünsel bir araç olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Sanatçının anlatımlarında, hem bireysel hem de sosyo-kültürel anlamlarla yüklü bir eksen oluşturur. Kadın sanatçıların tarih boyunca karşılaştığı dışlayıcı temsillerin aksine (Tizgöz & Sarnıç, 2024), Ateş'in eserleri eleştirel ve özgürleştirici bir dil geliştirmektedir.

Eserlerde kadın varoluşu farklı düzeylerde dönüştürücü ifadesi, feminist sanat tarihçisi Griselda Pollock'un toplumsal cinsiyetin kadın sanatçı üzerindeki etkisini açıklayan yaklaşımıyla paralellik göstermektedir. Pollock'un kadınların sanat üretiminde karşılaştıkları görünmezlik ve bastırılma meseleleri (Pollock, 1988), Ateş'in kırılğan porselen üzerinden kurduğu toplumsal eleştiride karşılık bulur.

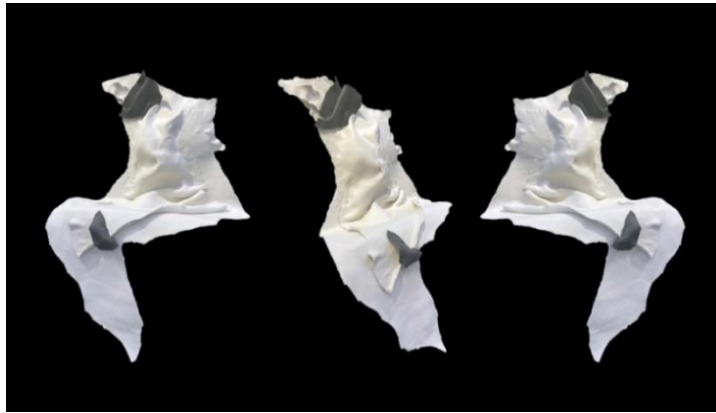
Mulvey'nin (1975) erkek bakışı kavramı, görsel sanatlarda kadınların nesneleştirilmesine yönelik önemli bir eleştiri sunarken, Ateş'in eserlerinde kadın fiziksel yapısı zerafet ve direnç arasında kurduğu sembolik anlatımlar bu bakış açısını sorgulamaktadır. Sanatçı, porselenin teknik potansiyelinden yararlanarak kadın deneyimini edilgen bir nesneden düşünsel bir özneye dönüştürmektedir. Sanatçı, soyut dışavurumculuğun bireysel ifade gücü ile kavramsal sanatın düşünsel altyapısını bir araya getirerek, toplumsal, kültürel ve psikolojik anlamların taşıyıcısı olarak ele alır (Karabaş & Polat, 2016). İnce porselen plakalarla oluşturulan formlar, duygusal ve toplumsal anlam katmanlarının fiziksel karşılığını üretir (bkz. görsel 1).

Görsel 1. Hidden I/Saklı I, Porcelain Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 30x30 cm, 2022

Kavramın ön plana çıktığı kavramsal sanat anlayışıyla da uyumlu olarak, Ateş'in eserlerinde biçimden çok düşünsel süreç ön plandadır. Bu yaklaşımda porselen, yapısal karşıtılarıyla kadın öznelliğinin çok yönlü doğasını vurgular (Koca, 2017).

Ateş'in soyut dışavurumcu etkileri taşıyan yüzey müdahaleleri, duygusal yoğunlukla şekillenmiş form parçalanmaları ve dokusal izlerle beden ruhsal katmanlarını açığa çıkarır. Parçalanmış bedenler, toplumsal baskıların kadının toplumsal konumu üzerindeki etkisini anlatırken; porselenin dayanıklılığı, içsel direncin simgesi hâline gelir (bkz. görsel 2-3).

Görsel 2. My Soul/Ruhum, Porcelain Sculpture, White Porcelain Clay, 1240 °C, 100x45cm, 2024

Görsel 3. As You Get Disappointed/Kırıldıkça I, Porcelain Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 40x55 cm, 2023

4 ve 5 numaralı görsellerdeki yüzey bozulmaları, özellikle porselenin çatlak hatlar ve yarıklarla biçimlenmiş dokusu üzerinden okunur. Bu yüzey deformasyonları, biçimsel olarak ritmik olmayan dağınık dağılımı ve keskin kenar geçişleriyle ‘travmatik iz’ algısı yaratır. Malzemenin kendi yapısındaki kırılabilirlik, biçimsel bozulma ile üst üste gelerek anlatımı güçlendirir. Bu anlatım dili, soyut dışavurumculuğun özgür formları ve kavramsal sanatın sorgulayıcı yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Görsel 4. Existential Crisis/ Sancı, Porcelain Sculpture Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 65x50cm, 2023

Görsel 5. As You Get Disappointed II /Kırıldıkça II, Porcelain Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 30x40 cm, 2023

Kadın varlığı, sabit bir kategori değil, dönüşen, kırılan, yeniden inşa edilen bir süreç olarak betimlenir. Bu yönüyle Ateş'in eserleri, feminist estetik içinde önemli bir yer tutar. Porselenle kurduğu yaratıcı ilişki; kadın fizyolojisi ve psikolojisi üzerine düşünsel bir yolculuğa dönüşür. Bu

yaklaşım, çağdaş seramikte yeni ifade biçimleri geliştirirken toplumsal cinsiyet konularına sanat aracılığıyla katkı sunar (Aktaş, 2013).

3.2. Varoluşsal Temalar

Sanatçının zaman, dönüşüm ve özgürlük gibi felsefi kavramları biçimle ilişkilendirme yaklaşımı, hipotezin merkezinde yer alan düşünsel katmanların malzeme aracılığıyla görünür kılındığını desteklemektedir. Porselen çalışmalarında varoluş temaları, biçimsel ve kavramsal düzeyde derinlemesine ele alınır. Sanatçı, insanın temel ontolojik sorularını, porselenin geçirgen yapısı ve yeniden yapılanma süreciyle ilişkilendirerek, izleyiciyi felsefi bir deneyime davet eder.

Sanatçının Black on Black I adlı çalışmasında, yatay yerleştirilen porselen levhalar ardışık zaman algısı yaratır. Bu form dizilimi, görsel tekrar yoluyla bir zaman çizgisi etkisi oluşturur. Yüzeydeki ince çizgiler, sürekliliği ve kopukluğu birlikte yansıtarak bireysel belleğin parçalı yapısını biçimsel düzlemde karşılar. Bu görsel yapı, zamanı yalnızca geçişken bir süreç değil, bireysel ve kolektif bir deneyim olarak düşündürür. Porselenin pişirme sürecindeki geri dönüşümsüz değişimi, insan yaşamının kaçınılmaz ilerleyişine ve her anın tekilliğine dair güçlü bir imgesel bağlam oluşturur (bkz. görsel 6).

Görsel 6. Black on Black I / Görünmeyen I, Porcelain Sculpture, White and Black Porcelain Clay, 1240 °C, 30x20cm, 2023

Formların merkezden çevreye doğru genişleyerek dağılması, hem mekânsal özgürlük hem de kontrolsüzlük hissi beraberce getirir. 'Hidden IV' çalışmasında, dış kenarlarda yer alan serbest kıvrımların içe bükülmesi, hem koruma hem de sıkışma duygusunu çağrıştıran çift yönlü bir anlam üretmektedir. Yüzeydeki gri geçişler, bu duygusal gerilimi ton farklılıklarıyla görsel olarak pekiştirir. Şekillendirme ve pişirme süreçleri, bireyin kendini inşa etme süreciyle özdeşleştirilir. Bu anlatım, Sartre'in 'varoluş özden önce gelir' ilkesini görselleştirerek bireyin kendini eylemleriyle inşa ettiği fikrini destekler (Akıllıgöz, 2022).

Dönüşüm, Ateş'in sanatında hem fiziksel hem de metaforik düzeyde merkezi bir konusal çerçevedir. Porselenin ham halden nihai forma geçişi, ölüm ve yeniden doğuş döngüsünü simgeler. Bu süreç, yaşamın sürekliliğini ve yeniden yapılanma potansiyelini vurgular, her sonun bir başlangıca işaret ettiğini düşündürür. Narin ama sağlam yapılar, yaşamın hassas doğası ile ruhsal direncin çelişkili birlikteliğini vurgular. Ayrıca, sanatçının plastik anlatılarında varlık ve hiçlik kavramları, biçimsel boşluklar ve doluluklar üzerinden tartışılır. Bu karşıtlık, bireyin varlığını sorgulama süreciyle doğrudan ilişkilidir. Sartre'in "kendi için varlık" kavramı bağlamında değerlendirildiğinde, bu eserler insanın sürekli olarak kendini yeniden yaratma sürecini görselleştirir (Akıllıgöz, 2022).

Porselenin pişme sürecindeki dönüşüm, insanın ruhsal gelişimiyle benzerlik gösterir. Ateş, bu değişimi anlatımın merkezine yerleştirir. Özellikle özgürlük ve sınırlılık konuları, kavramsal sanatın

düşünsel derinliğiyle ele alınır. Akışkan görünümlü yüzeylerin katı yapılarla birleştiği formlar, bireyin özgürlük arzusu ile yaşamın sınırlayıcı doğası arasındaki çatışmayı görselleştirir (bkz. görsel 7). Ateş, bu gerilimi biçimsel çözümlemelerle somutlaştırarak izleyiciyi felsefi bir sorgulamaya yönlendirir.

Sanatçının yaklaşımı, kavramsal sanatın 'nesneden çok fikir' ilkesine dayanır. Porselen, biçimsel özelliğinin yanında düşünsel bir ifade aracına dönüşür. İnsanın anlam arayışına yönelik temel sorulara görsel bir yanıt üreterek, çağdaş seramik sanatına yeni bir düşünsel boyut kazandırır. İzleyici, sanat nesnesine yalnızca bakmakla kalmaz; onunla zihinsel bir etkileşim kurar.

Görsel 7. Hidden IV / Saklı IV, Porcelain Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 30x40 cm, 2022

Ateş'in bu eserleri, biçimsel bir ifade objesi olmanın ötesinde, insana dair temel sorgulamalara alan açar. Böylece sanatçı, izleyiciyi pasif bir konumdan çıkarıp düşünsel bir sürece dâhil eder ve böylece çağdaş sanatın temel hedeflerinden biri olan eleştirel düşünmeyi teşvik eder.

3.3. Toplumsal Meseleler

Yeliz Ökdem Ateş'in sanatı, bireysel deneyimlerin ötesine geçerek çağdaş toplumun hassas yapısına dair eleştirel bir sorgulama sunar. Sanatçı, porselenin narin ve ışık geçirgen yapısını kullanarak çoğu zaman bastırılan toplumsal sorunları sanat yoluyla açığa çıkarır. İstismar ve görünmezlik gibi meseleler, sanatçının üretimlerinde toplumun karanlık ve ihmal edilmiş yönlerine odaklanır. Porselenin ince ve yarı şeffaf yüzeyinde belirginleşen çatlaklar ve deformasyonlar, toplumsal yaraların görsel metaforu olarak işlev görür (bkz. görsel 8). Bu görsel öğeler sadece bir betimleme değil, aynı zamanda bir farkındalık çağrısıdır. Sanatçı, sessizleştirilmiş acıları görünür kılarak izleyiciyi etik bir yüzleşmeye davet eder.

Kadına yönelik şiddet ve cinsiyet temelli eşitsizlik konuları, çalışmalarında belirgin bir şekilde yer alır. Eserlerdeki çatlak yüzeyler, kadın bedeni üzerinden süregelen toplumsal travmaları yansıtırken; yapısal bütünlük, direnme gücüne ve umuda işaret eder.

Görsel 8. Half I / Yarım I, Porcelain Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 30x30 cm, 2022

Sanatçının özgürleşme temalı eserleri, kavramsal sanatın düşünsel altyapısında anlam kazanır. Sınırları zorlayan ve biçimsel akışkanlığıyla dikkat çeken porselen formlar, bireyin öznel dönüşümünü ve toplumsal duvarlara karşı yürüttüğü mücadeleyi simgeler. Bu yaklaşım, sanat nesnesini salt bir estetik ifade olmaktan çıkararak eleştirel bir düşünce alanının aracı hâline getirir (bkz. görsel 9).

Görsel 9. Become Free/ Özgürleşmek, Porcelain Sculpture Wall Piece, White and Black Porcelain Clay, 1240 °C, 30x30 cm, 2023

Bileşik ve birbirine dokunan formlar, toplumun karmaşık yapısını biçimsel olarak betimler. Bu yapı aracılığıyla toplumsal sorunların tek boyutlu çözümlerle ele alınamayacağını, sistemseller etkileşimlerin ve çoklu perspektiflerin önemini vurgular.

Çevresel kaygılar ve insan-doğa ilişkisi, sanatçının çalışmalarında öne çıkan bir başka boyuttur. Porselenin doğaya özgü nitelikleri ve biçimsel geçiş süreci, insan etkisinin yol açtığı tahribata karşı duyarlılığın bir ifadesi olarak sunulur. Bu eserler, çevresel sürdürülebilirlik konularını gündeme taşıyarak kavramsal sanatın toplumsal sorumluluk boyutunu güçlendirir (bkz. görsel 10).

Görsel 10. Mire Down I/Yarım Kalanlar I, Porcelain Sculpture Wall Piece, White Porcelain Clay, 1240 °C, 15x15cm, 2023

Çalışmalar, toplumsal hafıza ve travmaların tasviri üzerine yoğunlaşır. Porselen yüzeylerdeki izler ve doku, geçmişin silinmiş ya da bastırılmış anılarına dair dolaylı anlatımlar olarak okunabilir. Sanatçı, seramiği salt bir malzeme değil; aynı zamanda hafızayı biçimlendiren bir anlatı aracı olarak konumlandırır. Bu anlatılar, izleyicinin toplumsal belleğe dair farkındalık geliştirmesine zemin hazırlar (bkz. görsel 11).

Görsel 11. Evolution I, II, III/Evrim I, II, III, Porcelain Sculpture Wall Piece, White and Black Porcelain Clay, 1240 °C, 55x160cm, 2023

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma, Yeliz Ökdem Ateş'in sanat pratiğinin çağdaş feminist estetik ve varoluşçu felsefe bağlamında analizini ortaya koymaktadır. Araştırmanın temel sorunsalı, sanatçının biçimsel tercihleri ile tematik yönelimleri arasındaki ilişkinin bilinçli ve tutarlı bir estetik yaklaşım oluşturup oluşturmadığıdır. Görsel analiz ve içerik çözümlemesi teknikleriyle elde edilen bulgular, sanatçının porselenin kırılganlığı ve direnç gibi fiziksel özelliklerini kadın bedeni, bellek, dönüşüm ve toplumsal eleştiriyile ilişkili görsel anlatılara dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu bulgular, sanatçının biçimsel tercihleri ile tematik yönelimleri arasında güçlü ve bilinçli bir bağ kurduğunu ortaya koyarak araştırma sorunsalına olumlu yanıt vermektedir.

Porselenin hassas ama dirençli doğası, sanatçının işlediği kadına dair öznel deneyimler ve aidiyet temalarıyla birleşerek, eserleri bireysel ve kolektif düzeyde sorgulayıcı bir deneyime dönüştürmektedir. Şahiner'in (2015) belirttiği gibi, insanın doğuştan gelen estetik eğilimi, sanatla kurulan ilişkiyi salt beğeni düzeyinin ötesine taşır.

Ateş'in pratiği, geleneksel seramik tekniklerini çağdaş sanatın kavramsal yönleriyle birleştirerek dikkat çeker. Porselenin biçimsel olanaklarını dönüştürerek kullanan sanatçı, malzemenin özündeki kırılganlık ile toplumsal ve bireysel kırılmaları aynı düzlemde işler. Özellikle feminen varlık, öz-temsili ve cinsiyet temelli yapılar üzerine geliştirdiği anlatılar, feminist sanat pratiği açısından özgün bir bakış sunar. Feminist sanatın düşünsel mirasını kavramsal sanatla buluşturarak, çağdaş Türk seramik sanatında özgün bir ifade alanı açmaktadır. Estetik düzlemdeki incelik, anlatım gücüyle birleşerek sanatçının eserlerini eleştirel sanat pratiğiyle buluşturur.

Eserleri çağdaş sanat içinde iki yönlü bir etki yaratır: Bir yandan geleneksel seramik pratiğini dönüştürerek çağdaşlaştırır, diğer yandan ise izleyiciyi düşünsel bir katılım sürecine dahil ederek sanat nesnesiyle kurulan ilişki biçimini yeniden tanımlar. Sanatçının biçimsel hassasiyeti ve kavramsal netliği, çağdaş sanatın eleştirel doğasını yansıtır. Elde edilen bulgular, literatürde tespit edilen boşluğu dolduracak nitelikte özgün bir çözümleme ortaya koymakta; porselenin eleştirel temsili gücünü akademik bir bakışla görünür kılmaktadır.

Çağdaş Türk Seramik Sanatına Potansiyel Katkısı

Ateş'in çalışmaları, çağdaş Türk seramik pratiğine hem teknik hem de düşünsel düzeyde yenilikçi bir açılım sunmaktadır. Sanatçının porseleni yalnızca plastik bir malzeme değil, aynı zamanda güçlü bir kavramsal ifade aracı olarak konumlandırması, Türkiye'de seramik sanatının dekoratif ya da zanaat odaklı geleneksel algısının ötesine geçmesini desteklemektedir.

Üretiminde feminist söylemle toplumsal eleştirinin birleştiği özgün bir dil gelişmiştir. Kadın bedeni ve kimliği odağında şekillenen eserler, sanat aracılığıyla toplumsal cinsiyet tartışmalarına

özgün bir bağlam sunar. Yaratım sürecinde ortaya çıkan bu görsel anlatılar, kadın sanatçıların görünürlüğü artırma ve toplumsal temsiliyetlerini güçlendirme açısından dikkat çekici bir rol üstlenmektedir. Malzemenin fiziksel özelliklerini kavramsal içeriklerle ilişkilendirme biçimi, Ateş'in çalışmalarına deneysel bir yön kazandırmakta; bu yaklaşım genç kuşak seramik sanatçılarına biçim ve anlam düzeyinde yeni ifade olanakları sunmaktadır.

Uluslararası Bağlamda Değerlendirme

Ateş'in sanat pratiği, evrensel temaları yerel anlatılarla buluşturarak hem içerik hem de biçim açısından özgün bir ifade dili ortaya koymaktadır. Özellikle kadın deneyimi, toplumsal eşitsizlikler ve ontolojik sorgulamalar gibi küresel ölçekte tartışılan temaları porselen malzeme üzerinden yorumlaması, sanatçının plastik anlatılarında yalnızca yerel bağlamda değil, aynı zamanda uluslararası sanat söylemi içinde de anlamlı kılmaktadır. Bu yönüyle Ateş'in yaklaşımı, çağdaş feminist sanat pratikleriyle doğrudan ilişki kurar.

Sanatçının porseleni, biçimsel sınırların ötesine geçerek düşünsel katmanlar taşıyan bir dile dönüştürür. Ayrıca Ateş'in eserlerindeki malzeme, duygu ve düşünce bütünlüğü, sanatını yalnızca estetik değil, aynı zamanda eleştirel ve düşünsel bir derinlik kazandırmaktadır. Bu çok katmanlı yapı, sanatçının işlerini uluslararası bienal, trienal ve kavramsal sanat odaklı sergilere uygun nitelikte konumlandırır. Tematik derinlik ve malzeme yeniliğiyle uluslararası seramik sahnesinde öne çıkan sanatçılardan biridir. Bu yaklaşım, Türkiye menşeli seramik sanatının uluslararası diyaloglara katılımını teşvik etmektedir.

Ateş'in Sanatının Potansiyel Önemi ve Etkisi

Ateş'in sanatı, burada yalnızca temsil değil; sorgulama ve farkındalık yaratma işlevi üstlenir. Beden, eşitsizlik ve direniş gibi temalarla işlediği anlatılar, bireysel deneyimi kolektif belleğe bağlayan bir yapıya sahiptir.

Porselenin karşıt niteliklerini bir anlatı aracına dönüştürmesi, kadın öznelliğini ve onun toplumsal konumunu sorgulayıcı bir çerçevede ele alır. Bu yaklaşım, sanatçının eserlerine yalnızca görsel değil, düşünsel bir yoğunluk kazandırmakta; izleyiciyi toplumsal kabuller üzerine yeniden düşünmeye davet etmektedir. Ateş'in feminist yaklaşımı, sanatı bir dönüşüm aracı olarak konumlandırır ve toplumsal yapıları sorgulama zemini sunar. Bu çözümleme, kavramsal düşünceyle malzeme estetiğinin nasıl iç içe geçebileceğini göstermektedir. Böylece, disiplinlerarası sanat araştırmaları ve eleştirel sanat söylemleri açısından katkı potansiyeli taşır.

KAYNAKÇA

- Akıllıgöz, Y. (2022). Jean-Paul Sartre'da kendinde-varlık, kendi-için-varlık ve hiçlik kavramlarının fenomenolojik bağlamda incelenmesi. *Academic Knowledge*, 5(1), 91–100.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53–72.
- Arcasoy, A., & Başkiran, H. (2020). *Seramik teknolojisi* (2. basım). Literatür Yayıncılık.
- Atakan, N. (2008). Sanatta alternatif arayışlar (R. Z. Rona, Çev). Karakalem Kitabevi.
- Ateş, Y. Ö. (2024). Kültür, sanat, pazar ilişkisi içerisinde Türk seramik sanatının durumu ve önermeler (Sanatta yeterlik tezi, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- İlden, S., & Kadakçı, S. (2022). Çağdaş sanat süreci sanat yaratımında kadın imgesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(2), 391–404.
- Karabaş, P.A., & Polat, A. (2016). Yükselişi ve öncü sanatçılarıyla soyut dışavurumculuk. *Sanat Eğitim Dergisi*, 4(1), 37–52.
- Koca, B. (2017). Kavramsal sanat. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(2), 97–103.

- Mulvey, L. (1975). Visual pleasure and narrative cinema. *Screen*, 16(3), 6-18.
- Okan, B. K. (2011). Günümüz Sanatında Feminist Yaklaşımlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(8), 77-90.
- Pollock, G. (1988). *Vision and difference: Feminism, femininity and the histories of art*. Routledge.
- Şahiner, R. (2015). *Çağdaş sanatta temsiliyet krizi*. Ütopya Yayınevi.
- Tizgöz, K., & Sarnıç, K. Ö. (2024). Çağdaş seramik pratiklerinde toplumsal cinsiyet ve cinsiyet temsili. *Sanat & Tasarım Dergisi*, 14(1), 565-584.